

Geoloq ömrünün nəğmələri

Azərbaycan Respublikası Dövlət Elm və Texnika Sənədləri Arxivində zəngin şəxsi fondu olan alimlərimizdən biri də geologiya-minerologiya elmləri doktoru, professor, şair-publisist Hikmət Mahmudovdur. Şərəfli ömür yolunu, zəngin elmi axtarışlarını, bənzərsiz bədii yaradıcılığını əks etdirən sənədlər bunu deməyə əsas verir. Bu sənədlərlə tanışlıq Hikmət Mahmudovu daha yaxından və dərinlən tanımağa imkan verir və mənəvi zənginliyindən, insani keyfiyyətlərindən zövq alırsan.

Hikmət İsmayıl oğlu Mahmudov

1936-cı il may ayının 15-də ölkəmizin dilbər guşələrindən olan İsmayıl rayonunun Mican kəndində ziyalı ailəsində anadan olmuşdur. 1956-cı ildə orta məktəbi bitirdikdən sonra Bakı Dövlət Universitetinin (o vaxtkı S.M.Kirov adına Azərbaycan Dövlət Universiteti) fizika, sonra isə geoloji coğrafiya fakültəsində oxumuşdur. 1963-cü ildə mühəndis-geoloq ixtisasına yiyələndikdən sonra təyinatla Qazaxıstan Respublikasına, Aktyubinsk vilayətinin Miqodjar geoloji partiyasına göndərilir. Burada o, texniki-geoloq, sonra isə Mərkəzi geoloji-axtarış partiyasında geoloq vəzifələrində çalışır. Bu müddət ərzində H.Mahmudov gərgin və səmərəli axtarışlar apararaq Aktyubinsk vilayətində neft neçə qızıl, gümüş, nadir elementlər, pye-zokvars yataqları aşkar edir. Altıntau və Altıntau iri qızıl yataqlarının aşkar olunması məhz həmyerlimizin adı ilə bağlıdır. Bunun üçün o, yüksək bilik və bacarıqla yanaşı iradə və prinsipiallıq nümayiş etdirmişdir. Bu barədə Azərbaycan Yazıçılar Birliyinin üzvü, "Qızıl Qələm" və "Vətən" media mükafatları laureatı olan Hikmət Mahmudov "Mən qızıl yatağını neçə aşkar etdim" adlı publisistik qeydlərində xatirələrini qələmə almışdır.

Təxminən gündüz saat 3-4 radələri idi. Bərk acmış və yorulmuşdum. Böyük bir kvars damarı üzərində oturmali oldum(uzunluğu 82m,eni 1 metr). Təzəcə çöhrək torbasını açmışdım ki,güclü fisilti səsi eşitdim. 3 metr uzunluğunda xallı bir gürzənin üstümə hücum çəkdiyini gördüm. Sağ biləyimlə gürzənin boğazından vurdum və dəmə aşağı yumarlanaraq özümü xilas etdim. Bir müddət sonra özümə gələrək ilk növbədə çəkicimi və kompasımı, su qabımı tapdım. Kvars damarından çəkilə sındıraraq nümunələr götürdüm. Bu nümunələri bir neçə təcrübəli mütəxəssisə göstərdim.Əminliklə dedilər ki, bu qızıldır. Sonra bu yataqdan 2 km aralıda "Altunsay" da yeni yatağı tapdım. Lakin Qazaxıstan Elmlər Akademiyasının Akademiki İ.Bok tapdığı yataqlarda qızılın olmasını inkar edirdi. Uzun mübahisələrdən sonra mənim haqlı olduğum təsdiqləndi. (ARDE TSA, fond174, sıy.1, saxlama vahidi 48).

Qazaxıstanda "qızıltapan oğlan" adı ilə məşhur olan H.Mahmudov səmərəli fəaliyyətinə görə bir sıra fəxri fərmanlar, təşəkkürnəmə-

lər, pul mükafatları alan Hikmət Mahmudov 1965-ci ildən Aktyubinsk vilayətinin Mərkəzi Geoloji partiyasında rəis vəzifəsinə təyin olunur. Qazaxıstanın rəhbər orqanları ona Əlcəzairdə işləmək təklifini etsə də, Vətəninə, doğma Azərbaycanı sevən alim-şair bu təklifdən imtina edərək Bakıya qayıtmağa üstünlük verir. Ekologiya və Təbii Sərvətlər Nazirliyində (o vaxtkı Azərbaycan Geologiya İdaresində) fəaliyyətini davam etdirir. Elmə olan həvəsi onu

1967-cü ildə Azərbaycan SSR Elmlər Akademiyası Geologiya İnstitutunun aspiranturasına gətirir. Az vaxt ərzində gənc alim Kəlbəcər rayonunun perlitləri, onların fiziki və Kimyəvi xüsusiyyətləri mövzusunda elmi işini müdafiə edərək geologiya-minerologiya elmləri namizədi alimlik dərəcəsi adına layiq görülür. 1992-ci ildə isə o "Azərbaycanın mezo-kaynozoy yaşlı vulkanik şüşələrin mövzusunda doktorluq dissertasiyasını müvəffəqiyyətlə müdafiə edir.

Hikmət Mahmudov geokimya, vulkanologiya və ekologiya elmləri üzrə tanınmış alimdir. O, respublikada aşkar edilən perlit yataqlarının geyokimyəvi xüsusiyyətlərini ilk öyrənən və hərtərəfli tədqiq edən tanınmış mütəxəssisdir. Miosen yaşlı Günəydağ perlit yatağının aşkar edilməsi onun adı ilə bağlıdır.

H.Mahmudov tərəfindən yaradılmış vakkum sistemli cihaz vasitəsilə o, ilk dəfə olaraq dünya elm təcrübəsində vulkanik şüşələrdən sularını və qazları əlaqə onları tərkibini müəyyənləşdirmişdir.

Bu süxurlarda

ilk dəfə olaraq hidrogenin ağır izotopunu və oksoni növ suyu aşkar etmişdir. H.İ.Mahmudovun elmi yaradıcılığını bir çox dünya alimləri, o cümlədən akademiklər. O.A.Boqatiko (Moskva), M.Ə.Qaşqay, Ş.F.Mehdiyev, X.S.Retrov, V.V.Nasedkin, A.N.Platonov, F.A.Makarenko, A.İ.Qorskov, V.M.Qriqoryev(Moskva), İ.V.Yanov (Bolqarıstan), Q.E.Fridman (ABŞ) və bir çox başqaları yüksək qiymətləndirmişlər. O, bir sıra beynəlxalq elmi konfranslarda simpozium-

larda konqreslərdə Azərbaycanı ləyaqətlə təmsil etmişdir. Professor Hikmət Mahmudovun apardığı elmi tədqiqatların nəticələri respublika və xarici ölkələrin nəşrlərində çap edilmiş 15 elmi kitabında, o cümlədən 9 monoqrafik əsərdə, 4 dərslik və dərs vəsaitində, 150-yə qədər elmi məqalələrində öz əksini tapmışdır. Onun ən böyük maraq doğuran əsəri Perlitlər və onların tətbiq sahələri (Bakı,Azərneş, 1991, rus dilində) adlı monoqrafiyasıdır. Hikmət Mahmudov (Hikmət Mahmud) eyni zamanda geniş xalq məhəbbəti qazanmış şairdir. Bəlkə də peşəsi onun poetik yaradıcılığa da təsir göstərmişdir.

*Hər çeşmə gözündən bir damla su iç,
Çiçəkdən çiçəyi ayrı salma sən
Dostların yanından elə dolan keç,
Üz-üzə gələndə,peşman olma sən.*

"Seçilmiş əsərləri"ndən götürülmüş bu misralar şairin müdriqliyini və hikmətini təlqin edir.

*Yaşadım zamanı,gəzdim dünyanı,
Hikmətam,derk etdim yaxşı-yamanı.
Neçə el dolandım mən qarış-qarış,
Yenə cənnət gördüm Azərbaycanı!*

Dörd misralıq şeirdə dünyanın xəritəsi və Azərbaycanın cənnət olduğu göstərilir.Ümumiyyətlə, Hikmət Mahmud məhsuldar şairdir."Çiçəklərin intizarı", "Danışanda-güləndə" (Bakı,Gənclik,1971), "Qocalmağa tələsmə", "Könül açan söz deyək" (Bakı,Yazıçı,1989)"Dünya, sənə nəyin yoxdu", "Qıyma gözəlliyə", "Seçilmiş əsərləri", "Mənim yaddaş kitabım"(xatirələr kitabı,Bakı,2003) və s. kitabların müəllifidir. İlyas Əfəndiyev, Bəxtiyar Vahabzadə, Əli Vəliyev, Hüseyn Arif, Məmməd Araz, Nəriman Həsənzadə, Famil Mehdi və s. məşhur qələm sahibləri onun yaradıcılığı haqqında ürk sözlərini demişlər.

Onun yaradıcılığına yüksək qiymət verən böyük ədəbiyyatşünas alimlər-Əkrəm Cəfər, Pənah Xəlilov, Xəlil Əlimirzəyev, akademik Firudin Köçərli H.Mahmudun yetkin sənətkar və ilhamlı bir şair olduğunu vurğulamışlar. Əsərləri xarici dillərə tərcümə olunmuşdur.

Hikmət Mahmudov nəğməkar şairdir. Onun sözlərinə görkəmli bəstəkarlarımız Ələkbər Tağıyev, Oqtay Rəcəbov, Şəfiqə Axundova, İsrail Kerimov, Eldar Mansurov, Tahir Əkbər və başqaları musiqi bəstələmişlər. "Ola bil-məz", "Təzə il", "Ad günün mübarək", "Bizim Vətən qızları" və onlarca sevilen mahnıların sözləri Hikmət Mahmudundur.

Professor Hikmət Mahmudov geniş dünyagörüşlü, dərin zəkali, fitri istedadla malik zəhmətsevər bir insandır. Bütün insani keyfiyyətləri özündə cəmləşdirən alim-nəğməkarın ömür yolu çoxlarına örnekdir.

Rəna Namazlı

ARDE TSA-nın Sənədlərin Nəşri və İstifadəsi şöbəsinin mütəxəssis arxeoqrafı